

PSİKOLOJİK DANIŞMAN ADAYLARININ GRUP REHBERLİĞİ ETKİNLİĞİNİ YÜRÜTÜRKEN KULLANDIKLARI PSİKOLOJİK DANIŞMA BECERİLERİNİN, BU BECERİLERİ KULLANMAYA İLİŞKİN YETERLİK ALGILARININ VE GRUP YÖNETİMİNİ SAĞLAMA YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Doç. Dr. Meral Atıcı
Ç.Ü. Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı
matici@cu.edu.tr

Psk. Dan. Yağmur Ulusoy
Aydınlar İlköğretim Okulu
y.ulusoy@hotmail.com

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, grup rehberliği etkinliklerini yürüten psikolojik danışman adaylarının kullandıkları psikolojik danışma becerilerini, etkinlik yürütmeye ilişkin yeterlik algılarını ve grup yönetimini sağlamak için kullandıkları yöntemleri incelemektir.

Araştırmada veriler nitel veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için Ç.Ü. PDR Anabilim dalında dördüncü sınıf öğrencisi olan ve uygulama dersi kapsamında ilköğretim okullarında grup rehberliği çalışmaları yapan beş öğrenci gözlemlenmiş, bu öğrencilerle ve daha önce gözlenmemiş olan beş öğrenci dahil toplam 10 öğrenci ile de görüşme yapılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre öğrenciler grup rehberliği etkinliklerinin amacına ulaşmasında en çok psikolojik danışman adayı ile ilgili (yani kendileriyle ilgili) etkenler üzerinde durmuş, bunu fiziksel ortam ve okul personeli ile ilgili etkenler izlemiştir. Danışman adaylarının büyük bir kısmı ilk dönem ve uygulamaların başında psikolojik danışma becerilerini yeterli kullanamadıklarını, ikinci dönem ise becerileri daha yerinde ve doğal biçimde kullandıklarını ve becerilerde gelişim gösterdiklerini vurgulamışlardır.

Öğrencilerin çoğunluğu psikolojik danışma becerileri açısından kendilerine 10 üzerinden altı, yedi ve sekiz gibi puanlar vermişlerdir. Ayrıca, içerik ve duygu yansıtması, cesaretlendirme, etkin dinleme, kendini açma, yüzleştirme ve soru sorma becerilerini iyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Grup rehberliği etkinliklerini yaparken grup yönetimini zorlaştıran istenmeyen davranışlarla genellikle olumlu ve yapıcı yollarla baş etmeye çalıştıkları, özellikle ikinci dönem daha etkili ve olumlu baş etme yöntemlerini kullandıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: grup rehberliği, psikolojik danışma becerileri, psikolojik danışman adayları

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate counselling skills of counsellor trainees, their competencies about conducting group guidance activities and methods used to manage misbehaviour in group. Data were collected by using qualitative research methods of observation and interview. In order to achieve the aims of the study five fourth year students in Psychological Counselling and Guidance Department at Çukurova University were observed and 10 students including those students observed were interviewed.

Results showed that mostly counsellor related factors followed by physical settings and school personel related ones were found effective in reaching the aims of group guidance activities. Majority of counsellor trainees reported that they did not use counselling skills sufficiently at the beginning of the first term. However, they emphasised that they enhanced their counselling skills and began to use effectively through second term. They admitted that they applied counselling skills such as reflections of content and feelings, encouragement, active listening, self-disclosure, confrontation and asking questions. They assessed their competencies by giving themselves such scores as 6, 7, and 8 out from 10.

Students deal with misbehaviour rather positive and constructive ways during conducting group guidance activities, especially for the second term they mainly applied effective and positive methods for managing misbehaviour.

Keywords: group guidance, counselling skills, counsellor trainees

Giriş

Otuz yıllık ampirik araştırma ve mesleki değerlendirmelerden çıkan sonuçlardan biri okul psikolojik danışmanlığı müdahalelerinin öğrencilerin eğitimsel ve mesleki gelişiminde büyük bir etkiye sahip olduğudur. Okuldaki bireysel ve küçük grupla psikolojik danışma, sınıf rehberliği ve konsültasyon çalışmaları öğrencilerin başarılarına doğrudan katkıda bulunmakta ve okul psikolojik danışmanları zamanlarının büyük kısmını bu müdahalelere ayırmaktadırlar (Borders ve Drury, 1992).

Okul psikolojik danışmanlığı ile ilgili rehberlik uygulamalarında olması gereken özelliklerden biri de psikolojik danışman adaylarının grup ve sınıf rehberliği etkinliklerini yürütme becerilerini geliştirmiş olmalarıdır (Özyürek, Çam ve Atıcı, 2007). Çünkü okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerle bireysel psikolojik danışma yapma yanında, daha fazla öğrencinin gereksinimini karşılayan ve uzun süreli yararları olan grup rehberliğini benimsemeleri önerilmektedir (Wittmer, 2000).

‘Grup rehberliği, bireyin gelişmesine, kendisini ve olanaklarını tanımasına, gerçekçi ve uygun planlar ve seçimler yaparak kendisini yönlendirmesine ilişkin grup etkinlikleri ve süreçleri’ olarak tanımlanabilir (Özgüven, 1999). Grup rehberliğinin kişisel gelişimi kolaylaştırma, öğrenme ve anlama ortamı yaratma, grup etkileşiminin avantajlarından yararlanma ve ekonomik olma gibi avantajlı yönleri bulunmaktadır (Gibson ve Mitchell, 2003). Grup rehberliği etkinliklerinin öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğu ortaya konmuştur (Borders ve Drury, 1992).

Grup rehberliği, planlı ve organize olmuş bir grup etkinliği aracılığıyla bilgi verme ve yaşantıya dayalı grup etkinlikleri yapma anlamına gelmektedir. Grup rehberliği problemlerin ortaya çıkmasını önlemek üzere de yapılmaktadır. İçeriği eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal bilgidir oluşmakta, öğrencilerin daha uygun planlar yapıp kararlar vermelerine yardım edecek doğru bilgileri vermeyi amaçlamaktadır. Gelişimsel bir anlayışla öğrencilerin ortak ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda önceden planlanan ve yapılandırılan grup rehberliği etkinlikleri sırasında öğrenciler ortak bir konu üzerinde görüşlerini ve yaşantılarını paylaşmakta, birbirlerine geribildirim verip almaktadırlar. Bu onlara birbirlerini daha çok tanıma ve kendilerini geliştirme fırsatı vermektedir. Öğrencilere bilgi verme hizmetinin yer aldığı grup rehberliği etkinlikleri duruma alıştırma grupları, mesleki araştırma grupları, üniversite ziyaret grupları ve sınıf rehberliği grupları olabilir (Gibson ve Mitchell, 2003).

Okul psikolojik danışmanı eğitiminde öğrencilerin okul psikolojik danışmanı rolünün gereklerini daha iyi yerine getirmeleri ve özellikle öğrencilerin okullarda lider ve öncü olmayı öğrenmelerine yardım etmek için kapsamlı ve okul temelli bir uygulama geliştirilmiştir (Coker ve Schrader, 2004). Bu uygulamayla Coker ve Schrader (2004) Nevada Üniversitesinde (CACREP tarafından da önerilen) okul psikolojik danışmanlığı eğitimi programında yer alan geleneksel uygulama programını değiştirmeyi planlamışlardır. Bu programda uygulama yapan öğrenciler grup ve bireysel psikolojik danışma yanında, öğretmenlerle konsültasyon, ebeveynlere konferans, ekip toplantılarına katılma ve öğrencilerin kişisel-sosyal ve akademik başarılarını geliştirme gibi çalışmalar da yapmışlardır. Okuldaki psikolojik danışmanlar öğrencilere süpervizyon hizmeti ve okul lideri ve sistem değişiminde öncü olma konusunda danışmanlık hizmeti vermiştir. Öğrenciler, okul psikolojik danışmanının model olması ve danışmanlığı aracılığıyla okul danışmanlığının işbirlikçi, öncü, müşavir ve lider gibi çeşitli rollerini deneme fırsatı elde etmişlerdir. Öğrenciler okul ve üniversitedeki klinik

uygulamanın farklı deneyim kazandırdığı, her ikisinin de çok önemli olduğu, okul danışmanının gelişim ve öğrenmelerine katkıda bulunduğu, okulda çocuklarla çalışmada daha çok deneyim kazandıkları gibi yorumlar yapmışlardır (Coker ve Schrader, 2004).

Psikolojik danışman adaylarının göreve başlamadan önce okuldaki uygulamalar sırasındaki yaşantıları, çeşitli yeterlik kategorileriyle ilgili algıları, mesleki gelişim açısından etkili gördükleri olaylar ve psikolojik danışma becerileriyle ilgili yetkinlik algıları üzerine çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Örneğin, Portman (2002) öğrenciliği devam ederken bir yandan da stajyer okul psikolojik danışmanı olarak çalışmaya başlayan danışmanların işe erken başlamayla ilgili algılarını, aldıkları destek ve süpervizyonu yedi danışmanla açık uçlu sorulardan oluşan telefon görüşmesiyle nitel olarak incelemiştir. Danışmanlar kişisel kaygılarını sinirlilik, korku ve bunalma gibi sözcüklerle dile getirmiş ve kaygıyla baş etme için desteğe ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Ayrıca, kişisel gelişim ve öğrenme açısından önemli olan spesifik bilgi ve becerilere ihtiyaç duydukları, mesleki anlamda bilgi ve beceri kazanma yanında kişisel farkındalık geliştirdikleri de ortaya çıkmıştır. Danışmanların çoğu uygulama ve stajları sırasında üniversitedeki profesörlerden psikolojik danışma becerileriyle ilgili klinik süpervizyon almışlar ve bazıları bunu yararlı bulmuştur.

Başka bir araştırmada (Peterson, Goodman, Keller ve McCauley, 2004) öğretmenlik deneyimi olan sekiz ve böyle bir deneyimi olmayan 16 okul psikolojik danışmanlığı öğrencisinin okul psikolojik danışmanı olarak ilk uygulamalarında çeşitli yeterlik kategorileriyle ilgili kendilerini nasıl algıladıkları incelenmiştir. Öğretmenlik deneyimine bakmaksızın her iki grupta da ortaya çıkan ilk tema, okul ortamının okul danışmanlığı stajyerleri için uyum gerektiren önemli bir alan olmasıdır. Benzerlikler yanında iki grup arasında temalar açısından dikkate değer farklılıklar vardır. Öğretmenlik deneyimi olmayanlarda saygı görme, güvenilir olma, sınıf yönetimi becerilerini geliştirme ve okul kültürüne uyum sağlama temaları ortaya çıkarken; tersine öğretmenlik deneyimi olanlarda en belirgin tema değişen iş ortamına uyum sağlama ihtiyacıdır. Öğretmenlik deneyimi olmayanlar özellikle okul kültürüne uyum sağlama ve sınıf yönetimi becerileriyle ilgili (sınıf rehberliği yapmayı sınır bozucu olarak görme gibi) zorluklara değinmişlerdir. Kişisel özelliklerine, daha önceki iş deneyimlerine ve danışmanlık eğitimine güvendiklerini ve stajın sonuna doğru kendilerini yeterli hissetmeye başladıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenlik deneyimi olanlar yeni rollerine uyum sağlamakta öğretmenlik deneyimi olmayanlardan daha az zorluk yaşamamışlar, fakat her iki grubun zorlandıkları alanlar ve uyum sağlamak için başvurdukları kaynaklar arasında kayda değer fark bulunmuştur. Daha önceden öğretmen olarak aşına ve rahat oldukları okulda danışman rolüne geçiş öğretmenler için korkutucu bir yaşantı olmuştur.

Danışman adaylarının okuldaki ilk uygulamaları ve çeşitli yeterlik kategorileriyle ilgili kendilerini algılamaları yanında mesleki kimlik gelişimleri de çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Örneğin, Nelson ve Jackson'un (2003) İspanyol kökenli sekiz psikolojik danışma uygulama öğrencisinin mesleki kimlik gelişimi öykülerini incelediği araştırmada bilgi, kişisel gelişim, yaşantısal öğrenme, ilişkiler, başarı, bedeller ve psikolojik danışma mesleğini algılama gibi yedi genel tema ortaya çıkmıştır. Katımcıların çoğu bilgi elde etme ve kişisel kazançlar üzerinde durmuşlar, grup çalışması ve rol oynama gibi yaşantısal öğrenmenin ve özellikle okulda ve üniversitedeki uygulamanın onları daha güçlü kıldığını, güveni artırdığını,

öğrendiklerini uygulamaya yardım ettiğini ve gözlerini farklı bir dünyaya açtığını vurgulamışlardır. Profesör, akranlar, okuldaki süpervizörler ve aileyle ilişkiler mesleki gelişimde etkili olmuştur. Kişisel başarıma duygusu görüşme boyunca ifade edilmiştir. Özetle bu araştırmada okuldaki ve üniversitedeki uygulamaların ve çevredeki kişilerin desteğinin olumlu etkileri dikkati çekmiştir.

Benzer bir çalışmada Howard, Inman ve Altman (2006) psikolojik danışman adaylarının hangi yaşantıları mesleki gelişimleri açısından önemli gördüklerini incelemişlerdir. Danışman adaylarından her hafta ve 15 haftalık dönem içinde üç tane mesleki gelişimlerine katkıda bulunan önemli öğrenme anlarını günlüklerine yazmaları istenmiştir. Yazılan 157 önemli olay nitel analiz sonucunda beş kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler mesleki kimlik, kişisel tepkiler, yeterlik, süpervizyon, ve danışma felsefesidir. Rolle özdeşleşme, yenilik, kariyer seçimi ve sınırlılıklar gibi dört alandan oluşan *mesleki kimlik* tüm önemli olayların üçte birini oluşturmaktadır. Bu kategorideki önemli olayların beşte birini oluşturan *yeterlik* adayların danışma alanındaki yetkinlik duygularını ve etkili danışma yapabileceklerine olan inancı etkileyen yaşantıları kapsamaktadır.

Atıcı, Özyürek ve Çam (2005) okullarda rehberlik uygulamaları yapan PDR son sınıf öğrencilerinin okul danışmanlarının yürüttüğü rehberlik çalışmalarıyla ilgili rol ve beceriler konusundaki yetkinlik algılarının nasıl değiştiğini nicel ve nitel yöntemler kullanarak incelemişlerdir. Öğrencilerin yaptığı rehberlik, özellikle de grup rehberliği uygulamalarının yetkinlik algıları ve mesleki benlik saygılarına olan etkileri öğretim yılının başında, ortasında ve sonunda incelenmiştir. Danışman Yetkinlik Beklentisi düşük (4) ve yüksek (4) olan sekiz öğrenci ile Aralık ve Mayıs aylarında iki defa görüşme yapılmıştır. Önceki ölçümlerle kıyaslandığında son ölçümlerde yetkinlik beklentisi ile benlik saygısı değişkenleri arasında daha yüksek bir ilişki saptanmış ve zamana bağlı olarak uygulamaların bu değişkenler üzerinde anlamlı etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Görüşme bulgularına göre tüm öğrenciler güz döneminin başından ikinci görüşmenin yapıldığı ana kadar eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki rehberlik uygulamalarını yürütme konusundaki yetkinlik algılarında bir yükselme olduğunu vurgulamışlardır. Etkinlikleri başarılı bir şekilde gerçekleştirme ya da başarılı deneyimler, etkinlik sırasında rahat olma ve kaygılı olmama, gruptaki öğrenciler, gözetmenler ve arkadaşlarından alınan olumlu geribildirimler ve bilgi alış verişini yetkin hissetmelerinde etkili olan başlıca kaynaklar arasındadır. Öğrencilerin tamamı etkinliğin iyi geçmesinde iyi bir hazırlık yapmanın, becerileri etkili kullanmanın, istekli ve motivasyonu yüksek olmanın, duygusal olarak rahat olmanın, konunun öğrencilerin ilgisini çekmesinin ve sürecin ilgi çekici işlenmesinin etkili olduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca öğrenciler psikolojik danışmanlık becerilerinin uygulamalar boyunca geliştiğini belirtmişlerdir.

Yukarıda detaylı bir şekilde açıklanan araştırmada (Atıcı, Özyürek ve Çam, 2005) okullarda rehberlik uygulamaları yapan PDR son sınıf öğrencilerinin mesleki benlik saygıları ve danışman yetkinlik algılarında nasıl bir değişim olduğu nicel ve nitel yöntemlerle birlikte incelenmiştir. Nitel yöntemlerden görüşme yöntemi kullanılmıştır. PDR son sınıf öğrencilerinin okullarda yaptığı grup rehberliği uygulamalarında kullandıkları becerilerin nasıl değiştiğini, bu etkinliklerin yürütülmesini ve amacına ulaşmasını etkileyen etkenleri ve grup yönetiminde karşılaştıkları problem ve çözüm

yollarını gözlem ve görüşme yoluyla boylamsal olarak incelemenin konunun derinlemesine incelenmesi ve öneriler geliştirilmesi açısından gerekli olduğu düşünülmüştür.

Okul psikolojik danışman adayları okullarda göreve başlamadan önce okul ortamında yapılabilecek psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları konusunda deneyim kazandıkları bir uygulama aşamasından geçmektedirler. Bu uygulamalar sırasında daha önce aldıkları kuramsal temelli derslerde edindikleri bilgi ve becerileri okul danışmanının yaptığı bazı çalışmalarda kullanmaları ve psikolojik danışmanlık becerilerini geliştirmeleri beklenmektedir. Okul psikolojik danışma programındaki önemli etkinliklerden biri olan grup rehberliği de öğrencilerin bilgi ve becerilerini uygulamaya koydukları ve bu konuda deneyim kazanarak kendilerini geliştirme fırsatı buldukları etkinliklerden biri olarak görülebilir.

PDR son sınıf öğrencileri iki dönem 'Uygulama I ve Uygulama II' dersi kapsamında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okul danışmanlarının yaptığı pek çok çalışmayı yapmaktadırlar. Grup ve sınıf rehberliği etkinlikleri, bireyi tanıma tekniklerinin uygulanıp değerlendirilmesi, bireysel görüşme, program değerlendirme, psikolojik ölçme araçlarının uygulayıp değerlendirilmesi, öğretmen ve velilerle konsültasyon gibi çalışmalar bunlar arasındadır. Bunlar içerisinde en fazla ağırlığın grup rehberliği çalışmalarına verildiği söylenebilir. Grup rehberliği çalışmaları aynı sınıf düzeyinden ortalama 12 öğrencinin katıldığı ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre kişisel sosyal, eğitsel ve mesleki problem alanına yönelik bilgi verme ve yaşantıya dayalı etkinlikler kullanılarak yapılan çalışmalardır. Her danışman adayından belirli bir kişisel uygulama planı doğrultusunda en az 13 oturum şeklinde bu çalışmaları yapmaları beklenmektedir. Sınıf rehberliğine göre daha az sayıda öğrencinin katıldığı ve daha az grup yönetimi probleminin yaşandığı grup rehberliği çalışmaları öğrencilere belirli bir konuda bir etkinliği planlayıp yürütme, danışmanlık becerilerini kullanma, grup yönetiminde deneyim kazanma ve danışmanlık becerilerini geliştirme fırsatı vermektedir.

Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin okuldaki uygulamalar içinde önemli bir yer tutan grup rehberliği çalışmaları konusunda nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiklerini, etkinlikleri yürütmede etkili olan etkenleri ve grup yönetiminde yaşadıkları problemleri incelemek, bu uygulamaların beceri gelişimine etkisini belirlemek ve yeni uygulamalarda dikkate alınabilecek öneriler oluşturmak mümkün olacaktır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, grup rehberliği etkinliklerini yürüten psikolojik danışman adaylarının kullandıkları psikolojik danışma becerilerini, etkinlik yürütmeye ilişkin yeterlik algılarını ve etkinlik sırasında ortaya çıkan ve grup yönetimini zorlaştıran istenmeyen davranışlarla baş etme yollarını incelemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir.

1. Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliği etkinliğinin yürütülmesini ve amaca ulaşmasını etkileyen etkenler konusundaki görüşlerini belirlemek,
2. Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliği etkinliğini yürütürken kullandıkları psikolojik danışma becerilerini inceleyerek bir yıl boyunca bu konuda kendilerinde gözlemledikleri değişimler konusundaki görüşlerini belirlemek,

3. Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerileriyle ilgili yeterlik algıları konusundaki görüşlerini ortaya çıkarmak,
4. Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliği uygulamaları sırasında yaşadığı duygular konusundaki görüşlerini belirlemek,
5. Psikolojik danışman adaylarının grup yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen davranışlarla baş etme yollarını belirlemek,
6. Psikolojik danışman adaylarının grup rehberliği etkinliklerini yürütmeye etkili olduğunu düşündükleri dersler konusundaki görüşlerini belirlemek.

YÖNTEM

Çalışma grubu

Bu araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada 2007-2008 öğretim yılı güz döneminde Çukurova Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında Uygulama Dersi kapsamında aynı ilköğretim okullarında grup rehberliği çalışmaları yapan öğrencilerden beş öğrenci gözlemlenmiş ve aynı öğrencilerle gözlemlerden sonra görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin üçü kız, ikisi erkektir.

Araştırmanın ikinci aşamasında, birinci aşamaya katılan ve gözlemlenen beş öğrenci ile birinci aşamaya katılmayan üçü erkek, ikisi kız beş öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Yani bu aşamada beşi kız, beşi erkek toplam on öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin araştırmaya katılmasında gönüllülük esas alınmıştır. Bu makalede birinci aşamada gerçekleştirilen gözlemler ile ikinci aşamada gerçekleştirilen gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması üzerinde durulmuştur.

Veri toplama süreci

Birinci aşama

Gözlem

Gözlemde grup rehberliği yapan öğrencilerin kullandıkları psikolojik danışma becerileri, becerilerin etkililiği, etkinlik sırasında ortaya çıkan istenmeyen davranışlarla baş etme yolları üzerinde durulmuştur. Gözlemler uygulama yapılan okulda, grup rehberliği etkinliklerinin yapıldığı alanlarda (kütüphane, toplantı salonu, boş derslik gibi) araştırmayı yürüten araştırmacılardan biri tarafından gerçekleştirilmiştir. Gözlem sırasında araştırmacı etkinliklerin yapıldığı odada lideri ve grup üyelerini rahatlıkla görebileceği bir yere oturmuş, etkinliğin başından sonuna kadar orada bulunarak liderin konuşmalarını ve yaptığı davranışları yazarak not etmiştir. Her bir öğrenci haftada birer defa olmak üzere arka arkaya iki hafta boyunca gözlenmiş ve toplam 10 gözlem yapılmıştır. Gözlem sırasında veriler not alma yöntemiyle kaydedilmiş ve 10 sayfalık yazılı metin elde edilmiştir. Veriler 2007 Kasım ve Aralık ayları arasında 40 dakika süren etkinlikler boyunca toplanmıştır.

İkinci Aşama

Gözlem

Birinci aşamada gözlenen ve görüşme yapılan öğrenciler bu aşamada tekrar gözlenmişlerdir. Gözlemde grup rehberliği yapan öğrencilerin kullandıkları danışmanlık becerileri, becerilerin etkililiği, etkinlik sırasında ortaya çıkan istenmeyen davranışlarla baş etme yolları üzerinde durulmuştur. Gözlemler uygulama yapılan okulda grup

rehberliği etkinliklerinin yapıldığı kütüphane, toplantı salonu, boş derslik gibi alanlarda araştırmayı yürüten iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Gözlem sırasında araştırmacılar etkinliklerin yapıldığı odada lideri ve grup üyelerini rahatlıkla görebilecekleri bir yere oturmuş, etkinliğin başından sonuna kadar orada bulunarak liderin konuşmalarını ve yaptığı davranışları yazarak not etmiştir. Her bir öğrenci haftada birer defa gözlenmiş, birer defa da yaptıkları bir etkinliği CD'ye kaydetmeleri istenmiştir. Gözlem sırasında veriler not alma yöntemiyle kaydedilmiş, CD'ye kaydedilen etkinlikler ise izlenmiştir. Alınan notlar ve CD kayıtlarının bilgisayar ortamında yazılı metin hale getirilmesinden 24 sayfalık bir metin elde edilmiştir. Her bir etkinliğin 40 dakika süren gözlem ve CD kayıtları Mart 2008 ile Mayıs 2008 tarihleri arasında yapılmıştır.

Görüşme

Birinci aşamada görüşme yapılan beş öğrenci yanında bu aşamaya beş öğrenci daha katılmıştır. Yani beş kız, beş erkek, toplam on öğrenci ile bu aşamada görüşme yapılmıştır.

Öğrencilerle sekiz sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmede grup rehberliği etkinliklerini sürdürmede ve amacına ulaşmasında etkili olan etkenler, danışmanlık becerilerindeki değişime ilişkin görüşleri ve grup yönetiminde kullandıkları stratejiler üzerinde durulmuştur. Bu aşamada iki kız, iki erkek dört öğrenci ile araştırmacılardan biri, üç kız, üç erkek altı öğrenci ile de diğer araştırmacı görüşmüştür.

Görüşmeler öğrencilere uygun olan zamanlarda Çukurova Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim dalı toplantı salonunda, araştırmacı öğretim üyesinin odasında 2008 Mayıs ayında yapılmış, görüşme sırasında söylenenler kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmeler 20 ile 45 dakika arasında sürmüştür. Görüşme sırasında araştırmacılar daha önceden hazırlamış oldukları soruları sırası ile katılımcılara yöneltilmiş ve sorulara yönelik yanıtlarını almak için sessizlik sağlanmış ve konuşmalarını teşvik etmek için aktif dinleme tepkileri kullanılmaya özen gösterilmiştir. Katılımcıların izni alınarak söylenenler ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Katılımcıların söyledikleri aynen yazılı metin haline getirilmiş ve 44 sayfalık bir yazılı metin elde edilmiştir. Bu aşamadaki görüşme, birinci ve ikinci dönem gerçekleştirilen gözlemlerden sonra yapılmıştır.

Verilerin analizi

Gözlem ve görüşme yoluyla toplanan verilerin analizinde içerik analizi tekniği (Strauss, 1996; Strauss ve Corbin, 1990; Yıldırım ve Şimşek, 1999) kullanılmıştır. İlk olarak her iki araştırmacı da verileri kodlamaya başlamadan önce metni bir kez okumuş ve bu okuma sırasında olası kodlar ilgili verinin sağ tarafına yazılmıştır. İkinci aşamada birbirleriyle ilgili kodları altında toplayabilecek ana temalar üzerinde düşünülmüş ve bunlarla ilgili notlar da alınmıştır. Analizin bu aşamasından sonra verilerin kodlanması sonunda elde edilen kavramlar ve bu kavramlarla ilgili temaların listesi oluşturulmuştur. Böylece her soruya farklı kişilerin verdiği yanıtlardaki ve her gözlem sürecindeki kavramlardaki benzerlik ve farklılıkları görmek mümkün olmuştur. Hangi kavramların hangi temalar altında toplanacağını kesin kararı da bu aşamada verilmiştir. Böylece analiz sırasında ulaşılan bulgular betimlemeye hazır hale gelmiştir.

Verilerin analizi iki araştırmacı tarafından yapılmıştır. Birinci aşamada toplanan verilerin analizi araştırmacılardan biri tarafından kodlanmış, diğer araştırmacı

tarafından bu kodlar incelenmiş ve bazı değişiklikler yapılmıştır. Benzer kavramları (kodları) belirli ortak temalar altında toplama sürecinde ise araştırmacılar sürekli görüş alışverişinde bulunmuşlardır. İkinci aşamadaki verilerin analizinde ise gözlemlerin tamamı ile altı öğrenciye ait görüşme verileri araştırmacının biri, dört öğrenciye ait görüşme ise diğer araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Ancak araştırmacılar analiz ettikleri verilerle ilgili sürekli görüşmüş, birbirlerinin analizlerini incelemiş ve geri bildirim vermişlerdir. Böylece, iki araştırmacının aynı veri üzerindeki analiz sürecine ilişkin görüşleri alınarak tek araştırmacının yanlılığı giderilmeye ve araştırmada verilerin geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Veri toplama, analiz ve sonuçlara ulaşılması aşamalarında uzlaşma sağlanması ve elde edilen sonuçların araştırmacının kendi görüşünden ziyade elde edilen verilere dayalı olduğunun teyit edilmesi açısından aynı araştırmaya birden fazla araştırmacının dahil edilmesi, kodlama karşılaştırmasının yapılması iç güvenilirlik için yapılan çalışmalardır. Yüz yüze görüşme yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, toplanan verilerin ayrıntılı rapor edilmesi, bulguların kendi içinde anlamlı ve tutarlı olup olmadığı açısından gözden geçirilmesi, doğrudan alıntılara yer verilmesi, kodlama sürecinde bir araştırmacı tarafından yapılan kodlamaların veriye uygunluğu açısından diğer araştırmacı tarafından incelenmesi iç geçerlik (Yıldırım ve Şimşek, 1999) için yapılan çalışmalardır.

Görüşme ve gözlem verilerinin bir araştırma raporu haline getirilmesinde öncelikle var olan durumu betimlemek esas alınmıştır. Görüşme ve gözlem yapılan kişilerin bakış açılarını yansıtmak için doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Öğrencilerden alıntı yapılırken “Ö” harfi ve öğrencilere verilen numaralar (örneğin, Ö1) alıntılarının sonuna eklenmiştir.

BULGULAR

Grup Rehberliği Yapılan Ortamda Etkili Olan ve Etkinliklerin Amacına Ulaşmasını Etkileyen Faktörler

Grup rehberliği etkinliği yürütülen ortamda etkili olan faktörleri fiziksel ortam ve kişilerle ilgili faktörler şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür. Her iki grupta da etkinliğin yürütülmesini olumlu ve olumsuz olarak etkileyen faktörler bulunmaktadır. Örneğin, uygun oturma düzenini sağlayıp sağlayamamaya göre etkinliğin yapıldığı yer hem olumlu, hem de olumsuz özelliklere sahip ve en sık söz edilen bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak olumsuz olarak etkileyen etkenlerin olumlu etkileyenlerden daha çok sayıda (iki katı) olduğunu vurgulamakta yarar vardır.

Öğrenciler, konferans salonu, atölye, müzik odası ve kütüphane gibi yerleri daire ya da U şeklinde oturabilme açısından olumlu görürken, sınıf ortamının bu şekilde oturma düzenini sağlama açısından dar ve en dezavantajlı ortam olduğunu vurgulamışlardır. Bununla birlikte dikkat dağıtıcı uyarıcıların olmaması, aşına olması ve sessiz olması sınıf ortamının olumlu yönleridir. Laboratuvar ortamı öğrencilerin dikkatini çeken uyarıcılar açısından etkinliğe konsantre olmalarını engelleyebilmektedir. Gürültülü olma, karanlık olması, ve kapının kapanmaması diğer olumsuz koşullar arasındadır. Sınıf ve laboratuvar ortamında yapılan etkinliklerde karşılaşılan zorluklar üç öğrenci tarafından aşağıdaki gibi betimlenmektedir.

...Sınıfta yapmak zorunda kalıyorsunuz sıraları düzenleme, bir laboratuvarda yapıyorsunuz, çocuklar deney tüpleri ile uğraşıyorlar. Onları adapte etmeniz

için 5-10 dakika gidiyor. Çok az zaman kalıyor. ...Ortamın sade olması, bir kütüphane en iyisiydi. Çünkü çok az uyarıcı vardı. (Ö8)
...etkinliklerde bence etkili olduğunu düşündüğüm öğrenci ve sunulan ortam. Okullarda çoğu kez bize uygun olmayan ortamlar verilebiliyor. ...farklı bir sınıf verildiğinde düzen yapmak zorunda kalıyoruz. Daire şeklinde bir oturma düzeni yaptığımız için öyle bir problem olabiliyor. (Ö7)
...Konferans salonunda yaptığımızda gerçekten çok rahattık. Geniş oturuyorduk. Ama sınıfta yaptığımız gün sıkıntı yaşıyorduk. Sıkıntı şuydu: tek tek sıraları U haline getirmemiz gerekiyor. Sınıf öğretmeni uygulama yapmamız için sınıf ayarlıyordu. (Ö1)

Müdür ve müdür yardımcısı gibi okul personelinin çalışmaları önemsememesi ve danışman adaylarına karşı olumsuz tutumları, diğer öğrencilerin ve öğretmenin etkinlik yapılan ortama girerek etkinliği bölmesi ve psikolojik danışmanın diğer işlerle meşgul olması nedeniyle model olamaması danışman adaylarının çalışmalarını olumsuz yönde etkilerken; sınıf öğretmeni, danışman ve yönetimin yardımcı olması, öğrencilerin hazır bulunuşluğu istekliliği ve danışman adayının istekliliği ve becerilerde iyi olması olumlu yönde etkilemektedir. Olumsuz faktörlerin yine olumlu faktörlerden daha çok dile getirildiği dikkati çekmektedir. Özellikle müdür ve müdür yardımcılarının etkinliklere olumsuz bakış açılarının etkileri danışman adayları tarafından aşağıdaki gibi dile getirilmektedir.

...Sınıfta yapıyorsanız, zırt pırt içeri giriyor. Bazı müdür yardımcılarını sizi değersiz görüyor. Yaptığımız işi bayağı aşağıladı. Danışmanlar çok özverili, ilgili. Benim çalışmalarında çok olumsuz tavır sergilediklerini söyleyemem olumlu, iyi bakıyorlar. (Ö8)

İkinci dönem gittiğim okul yönetiminin bakış açıları biraz olumsuz olduğu için ister istemez beni de etkiledi. Açıkçası kendimi biraz daha baskı altında hissediyorum, rahat bir şekilde gitmiyorum yani. ...Öğrencinin bilişsel seviyesi, hazır bulunuşluğu ile ilgili olduğunu düşünüyorum. Öğrenci etkinliklere hazır bir düzeyde bulunduğu rahat yapabiliyorum. Bu mesela olumlu etki olabiliyor. Bir de kendi becerilerim kendimi iyi hissedip hissetmemem etkinliğin iyi geçmesi için önemli bir şey. (Ö7)

... Müdür yardımcısı bu çalışmalarını boş çalışmalar olarak görüyordu. Önemsemiyordu. İzin almamız gerektiğinde biraz zorluk çıkarıyordu diyebilirim. (Ö4)

Grup rehberliği etkinliklerinin amacına ulaşmasında danışman adayları ile ilgili etkenler, fiziksel ortamla ilgili etkenler ve okul personeli ile ilgili etkenler rol oynamaktadır. Danışman adayları ile ilgili etkenlerin (24 kez vurgulanmıştır) daha çok vurgulandığı dikkati çekmekte, bunu okul personeli ve üyelerle ilgili etkenler ve fiziksel ortamla ilgili olanlar takip etmektedir. Etkinlikleri öğrencilerin ihtiyaç ve düzeylerine göre ayarlama, danışmanlık becerilerini etkin kullanma ve iyi hazırlık ve plan yapma sıklık sırasına göre danışman adayları ile ilgili en çok vurgulanan etkenlerdir. Bunlara göre daha az (birer kez) vurgulansa da liderin istekliliği, bilgileri sentezlemesi, öğrencileri güdüleyebilme, süpervizyonda alınan geribildirimler, grup yönetiminde uygun müdahaleler ve oyunları kullanma bu gruptaki diğer faktörlerdir.

Sekiz kez vurgulanan okul personeli ve öğrencilerle ilgili etkenlerin yarısını öğrencilerin istekli olmaları ve hazır bulunuşluluğu oluşturmakta ve olumlu etkilemekte, birer kez vurgulanan öğrenciler arasındaki çatışmalar ve öğrencilerin başka etkinliklerle meşgul olmaları da olumsuz etkileyen etmenler içinde yer almaktadır. Okul yönetiminin çalışmaları önemsemesi ve velilerin desteklemesi de grup rehberliği çalışmalarının amacına ulaşmasına katkıda bulunmaktadır. Diğerlerine göre daha az değinilen fiziksel ortamla ilgili faktörlerden (3 kez) düzenli bir ortamın olmaması ve dikkat dağıtıcı bir ortam olması olumsuz; uygun fiziksel ortam olması da olumlu etkilemektedir.

Danışman adaylarının danışmanlık becerilerini etkin kullanma, iyi hazırlık ve plan yapma ve etkinlikleri öğrencilerin ihtiyaç ve düzeylerine göre ayarlama ile öğrencilerin istekli olmaları ve hazır bulunuşluluğunun etkinliklerin amacına ulaşmasını nasıl etkilediği aşağıdaki alıntılarda vurgulanmaktadır.

Hazırlanarak gittiğim etkinliklerde çok daha rahat ilerliyordum. Çok daha sorulan sorulara rahatça cevap verebiliyordum. İlgi ve mesleklerle ilgili gittiğimde öğrencilerin hangi mesleklerle ilgili bilgileri sorabileceğini araştırıp gitmiştim. ... Aynı zamanda amacına ulaşmasının öğrencilerle de tabi ki ilgi ve isteğiyle de alakası var. Onların motivasyonu da alakası olduğunu fark ediyorum. (Ö6)

Öncelikle grup liderinin çok iyi hazırlanıp gelmesi gerekiyor. Önceden hazırlanmadığında, beklenmedik şeyler ortaya çıkabiliyor. ... Bir diğeri öğrencilerin anlayabileceği seviyede yürütmek etkinliği, yani onların düzeyine inebilmek, etkinliğin düzeyi çok üst düzeyde olursa ya da çok alt düzeyde olursa sıkılıyorlar. O yüzden de amacına ulaşmıyor. Onun dışında ilgi çekici, onların katılım gösterebilecekleri etkinlikler daha çok amaca ulaşıyor. Yaparak ve yaşayarak yapılan etkinliklerin daha işlevsel olduğunu gördüm. (Ö2)

Grup Rehberliği Yaparken Kullanılan Psikolojik Danışma Becerileri ve Bu Becerilerde Görülen Değişimler

Gözlem verilerinin analiz sonuçları, danışman adaylarının grup rehberliği etkinliği yaparken hangi becerileri ne sıklıkla kullandıklarını, bu becerileri etkili kullanıp kullanmadıklarını ortaya koymuştur. Bu sonuçlar sıklık sırasına göre en fazla soru sorma ve içerik yansıtması olmak üzere etkileme, duygu yansıtması yapma, bilgi verme, özetleme, tavsiye verme ve kendini açma becerilerinin kullanıldığını göstermektedir.

Açık uçlu soruların kapalı uçlu sorulara göre daha fazla kullanılmış olması olumlu bir sonuç olmakla birlikte özellikle iki danışman adayı tarafından açık uçlu soruların arka arkaya sorulması, kapalı uçlu sorularında yönlendirici ve yargılayıcı olması, arka arkaya sorulması, ilk soru olarak sorulması ve çok soru sorulması bu becerinin etkili kullanılmamasına bir işaret olarak görülmüştür. Diğer üç öğrencinin soru sorma becerilerini daha etkili kullandığı söylenebilir.

İçerik yansıtmasını etkili kullanmanın etkili kullanmamaya göre daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Gözlemler sırasında kullanılan içerik yansıtmasının % 70 oranında etkili, % 30 oranında etkili olmadığı söylenebilir. Tekrar şeklinde olan, danışmanların söylediğinden fazla ve farklı içerik ve ifadeyi kapsayan içerik yansıtmaları

etkili olmayan yansıtma olarak isimlendirilmiş ve soru sorma becerilerini etkili kullanmayan bir danışman adayı tarafından daha sıklıkla (18) kullanılmıştır.

Sıklık sırasına göre üçüncü olarak kullanılan beceri etkileme becerisidir ve büyük çoğunlukla cesaretlendirme şeklinde gözlenmiştir. Cesaretlendirmenin danışanları konuşmaya teşvik, konuştukları konuda devam etmelerine yönelik ve olumlu geribildirimleri içeren tepkiler şeklinde olduğu söylenebilir. Duygu yansıtması soru sorma, içerik yansıtması ve etkilemeye göre daha az kullanılan bir beceridir. Bu becerinin kullanımının yarısı etkili yarısı ise etkisiz olarak nitelendirilmiştir. Bu beceriyi etkili kullanmama danışanların söylediğinden farklı ve fazla duyguyu ifade etme şeklinde ortaya çıkmıştır.

Genellikle danışman adaylarının özetleme becerisini kullanmada fazla sorun yaşamadıkları ve bu beceriyi etkinliğin başında bir önceki etkinliğin özeti ve etkinliğin sonunda o günkü etkinliğin özeti şeklinde kullandıkları, bazen öğrencileri özet yapmaya teşvik ettikleri ve bazen de birlikte yaptıkları görülmüştür. Bununla birlikte bazı etkinliklerde süreyi iyi kullanamama ve öğrencilerin hemen çıkmak istemesinden dolayı özetlemenin yapılamadığı dikkati çekmiştir. Sıklık sırasına göre beşinci sırada yer alan beceri ise bilgi vermedir. Bu beceri çatışma çözme stratejileri ile ilgili bilgiler verme çerçevesinde özellikle bir danışman adayı tarafından daha sık (9) kullanılmıştır. Diğer adaylarda yapılan etkinliğin konusuyla ilgili danışanlara bilgi vermek için bu beceriyi kullanmışlardır.

Sayısını belirlemek mümkün olmamakla birlikte uygun vücut duruşuna sahip olma, konuşan kişiyle göz iletişimi kurma, konuşan kişiye doğru hafifçe eğilme, başını sallama gibi sözel olmayan davranışlar ve evet, hım mm gibi sözel tepkilerle kendini gösteren etkin dinleme becerisini hemen tüm danışman adaylarının etkili kullanabildiği söylenebilir. Ancak bazı oturumlarda tahtayı kullanma ve rol oynama durumlarından dolayı zaman zaman ayağa kalkmak ve belirli bir süre danışanların yanında bulunmak durumu da gözlenmiştir. Ancak bunların etkin dinleme pozisyonunu çok olumsuz etkilemediği de görülmüştür.

Danışman adaylarının gözlenen etkinliklerin sadece ikisinde amacı doğrudan açıklamadığı ortaya çıkmıştır. Etkinlik sırasında yapılacaklar ve o andaki davranışlarla ilgili yönerge vermeye de başvurulmaktadır. Tavsiye verme ve kendini açma becerisi en az kullanılan beceriler arasındadır.

Görüşme verilerinin analiz sonuçlarına göre ise öğrencilerin büyük bir kısmı ilk dönem ve başlarda danışmanlık becerilerini (eksik, yetersiz, hatalı, uygun olmayan biçimde kullanma gibi) yeterli kullanamadıklarını, nasıl tepki vereceklerini ve ne yapacaklarını bilemediklerini belirtmişlerdir. Sadece dinleme becerilerini ve açık uçlu soruları iyi kullanma birer kez ifade edilmiştir. Tersine danışman adaylarının hepsi özellikle ikinci dönem ve zamanla becerileri daha rahat, sık, yerinde ve zamanında ve doğal biçimde kullandıklarını ve becerilerde gelişim gösterdiklerini vurgulamışlardır. Öğrenciler ilk dönemden başlayarak ikinci dönemin sonuna kadar becerilerde nasıl bir değişim gösterdiklerini aşağıdaki gibi açıklamışlardır.

...İlk dönem 5-6. oturuma kadar bu becerileri çok fazla kullanabildiğimi düşünmüyorum. ...İlk başlarda öğrencinin sözü bittikten sonra hemen içerik ya da duygu yansıtması yapmak istiyorsunuz. İşte yakaladım diyorsunuz kendinize. Bekliyorsunuz çıkacak kelimeleri hazırlıyorsunuz. Ondan sonra (5-6. etkinlikten sonra) bunları biraz daha doğal, spontan bir şekilde yapıyorsunuz.

...İlk dönem biraz daha acemilikle acemi havasında yaptığım çalışmalardı. Ama ikinci dönemden itibaren şunu fark ettim çok daha rahat bir şekilde bunu yaptığımı. İkinci dönem danışmanlık becerilerini çok daha rahat ve sıklıkla kullandım. Gerek içerik, gerek kendini açma tepkileri ya da birbirlerine geribildirim vermelerini sağlamada çok daha rahattım ve farkında olmadan bunların ben de yerleştiğini fark ettim. (Ö7)

İlk etkinliklerimde içerik yansıtması ve duygu yansıtması yapacağımı biliyordum ya da işte kendini katma ama öğrenci bir söylesin de ben de içerik yansıtması yapayım böyle hani kendimi zorlayarak, düşünerek yapıyordum. ...Yüzleştirme yaparken çok çekinerek, çok korkuyordum kırar mıyım, üzer miyim diye dikkat ediyorum. Ama mesela şu anda artık hiç fark etmeden içerik yansıtması yaptığımı fark ettim. ...veya öğrenciler mesela çalışma sırasında birden kaldıklarında böyle hani kendimi hemen açıp onlara yol gösterici bir örnek olur şekilde daha kolay kullanabiliyorum ya da yüzleştirme yaparken ses tonumu daha rahat ayarlayabiliyorum. (Ö6)

İlk başladığımda berbat bir durumdaydım. Mesela hayal kırıklığına uğramıştım, öğrencilerle iletişim kuramıyorsunuz, onu dinliyorsunuz ama onu nasıl ifade edeceğinizi bilemiyorsunuz. İçerik tepkisi nasıl verilir bilmiyorsunuz, gelecek durumda nasıl davranacağınızı bilmiyorsunuz. Onun için bu benim açımdan olumlu değişim. Çünkü ilk günkü şeyi hiç unutamıyorum: hayal kırıklığı, şimdi gururla. (Ö1)

Büyük bir değişim gözledim. ...beceriler olarak da duygu tepkilerini, içerik tepkilerini daha rahat vermeye başladım, otomatikleşmeye başladı, bir süre sonra. Paylaşırma, cesaretlendirme, bu gibi... yüzdeler olarak başta içerik tepkileri açısından belki iyi olabilirdim, o zaman %50 falansa şuanda %80 gibi bir şey, duygu tepkilerinde de aynı derecede yine de çok harika tepkiler verdiğimi söyleyemem ama en azından otomatik anında, spontan bir şekilde bir şeyler verebiliyorum. (Ö2)

Psikolojik Danışma Becerilerinin Yeterliliği

Öğrencilerden yedisi danışmanlık becerilerini yeterli bulma açısından kendilerine 6, 7 ve 8 gibi puanlar verip içerik ve duygu yansıtması, cesaretlendirme, etkin dinleme, kendini açma, yüzleştirme ve soru sorma becerilerini iyi kullandıklarını belirtirken üçü ise yeterli görmemekle birlikte gelişimsel olarak ilerleme kaydettiğini, bazen yeterli gördüğünü vurgulamışlardır. Kendilerini yeterli görenler kaygının azalması, rahat ve yetkin hissetme, koşulsuz kabul, empati ve gizlilik gibi koşulları sağlama üzerinde de durmuşlardır.

Danışmanlık becerilerini yeterli bulup bulmama ve bununla ilgili düşüncelerini üç danışman adayı aşağıdaki gibi dile getirmiştir:

Aslında danışmanlık becerilerimi çok yeterli bulduğumu söyleyemem. Bir ile on arasında iyi bakarsam 7 veririm, ama 6 veririm. O becerileri şuanda sergileyemem, biraz daha tecrübe gerektiriyor. Her şey var kafamda ama uygulamaya nedense geçemiyor. En barizi duygu yansıtması biliyorsunuz ama dile gelmiyor. Onun dışında diğer danışmanlık becerileri iyi ama bu işi çok iyi yapar mıyım bilmiyorum. Kendimi daha çok geliştirmem gerekiyor. (Ö8)

...Şu an bende olması gereken potansiyel açısından yeterli görüyorum. Şu an yapabileceğimi düşündüğümde kendimi yeterli olarak görüyorum. Mesela 7.5 veya 8 verebilirim. 8'in üzerine çıktığımı söyleyemem. Ama kesinlikle 7.5 veya 8 verebilirim. Bu alanda kendimi biraz daha yetkin hissedebiliyorum. (Ö7)
Danışmanlık becerilerimi yeterli buluyorum. Hani bir grup ortamında yapılması gereken bazı şeyler var. Yeterlilikteki ölçütüm geçen dönem ile bu dönemdeki karşılaştırma aslında, şu anda öyle gibi görünüyor. (Ö2)

Grup Rehberliği Uygulamaları Sırasında Yaşanan Duygular

Öğrenciler grup rehberliği uygulamaları sırasında becerilerde olduğu gibi ilk dönem ve başlarda en fazla heyecan ve kaygı yaşamış bunu sırasıyla tedirginlik, korku, hayal kırıklığı, şaşırma, üzüntü, mutsuzluk, merak ve zorunlu hissetme gibi olumsuz duygular izlemiştir. Mutlu ve huzurlu olma gibi olumlu duygular sadece birer kez dile getirilmiştir. Tersine ikinci dönem (zamanla, sürecin sonunda) mutluluk ve sevinç, güven, rahat olma ve hoşlanma gibi olumlu duygular daha çok dile getirilmiş, bunu sırasıyla birer kez olmak üzere cesaretli, yetkin, gururlu, sevgi ve huzurlu hissetme izlemiştir. Bu dönem heyecan sadece bir kez vurgulanmıştır.

Danışman adayları uygulamalar boyunca yaşadıkları istekli, mutlu ve huzurlu olma, hoşlanma, sevinç, güven ve gurur gibi olumlu duygular ile isteksizlik, korku ve heyecan gibi olumsuz duyguları nasıl yaşadıklarını aşağıdaki gibi dile getirmişlerdir.

Uygulamanın başında yani Eylül ayında çok hevesli ve istekliydim. Öğrenciler de beni çok seviyorlardı. Öğrencilerle alakalıydı, onların beni kabul etmesiyle, çok sıcak karşılıyorlardı. İkinci dönem öğrencilerin biraz dirençli olmaları beni biraz soğuttu. Biraz daha isteksiz gitmeye başladım. Onlar istekli olunca benim isteğim, hevesim artıyordu. Ama yine de şu son dönemlerde okula gittiğimde ben buraya aitim duygusunu yaşıyorum, bunu fark ettim. (Ö6)

Bazen heyecanlıydım, bazen korkuyordum. Yorgundum, uykusuzdum o gün çok korktum etkinliğin amacına uygun ilerlememesi, öğrencilerin sorularına düzgün cevap vermeyeceğim korkusu vardı. Ama genelde bittiğinde sevinç vardı. Heyecan tabii ki vardı. ...Çoğunda sevinç ve mutluluk vardı. (Ö1)

Kendimi çok güvenli hissettim. Geçen dönemden bu yana ikisini karşılaştırdığımda, ilk dönem daha böyle korkak bir tavır içindeyken, bu dönem daha cesaretli bir tavır içindeyim. ...Çoğunlukla olumlu duygularla ayrıldım. Demek ki hani hazırlanarak gidince öğrencilerle tam olarak etkileşim kurunca onların düzeyine inince bir şey başarılabilirmiş diye düşündüm, gurur duydum. (Ö2)

İstenmeyen Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Yöntemler

Psikolojik danışman adayları etkinlikler sırasında grup yönetimini ve sürecini olumsuz biçimde etkileyen bazı istenmeyen davranışlarla karşılaşmaktadırlar. Gözlem verilerinin analiz sonuçları danışman adaylarının istenmeyen davranışlarla baş etmek için uyarma yöntemini diğer yöntemlere göre sık kullandığını, bunu sırasıyla öğrenciyi bakma, ismini söyleme, görmezden gelme, soru sorma, yönerge verme, ben dilini kullanma gibi olumlu stratejilerin izlediğini ortaya koymuştur. Bu açıdan gözlem

bulguları ile aşağıda sunulan görüşme bulguları arasında bir paralellik olduğu söylenebilir.

Görüşme sonuçlarına dayanılarak bu davranışlarla genellikle olumlu, yapıcı ve diğer öğrencilerin dikkatini çok fazla dağıtmayacak bir biçimde baş etmeye çalıştıkları söylenebilir. Görüşme bulgularına göre öğrenciler istenmeyen davranışlar yaptığında ben dilini kullanma, grup kurallarını belirleme ve hatırlatma, istenmeyen davranış yapan öğrencilere bakma, bazen bu davranışları görmezden gelme, bu tür davranışlar yapan öğrencinin yerini değiştirme, ismini söyleme, öğrenciyi sürece katma, soru sorma, dokunma, bireysel görüşme, uyarma, yakınlığı kullanma ve görev verme istenmeyen davranışlara karşı kullanılan baş etme yöntemleri arasındadır.

Yukarıdakilere göre daha az başvurulmakla birlikte diğer yapıcı yöntemler ise etkinlik sırasında söz almadan kendi aralarında konuşan kişilere sus işareti yapma, içerik ve duygu yansıtma kullanma, mola kullanma, problemi çözmek için öğrencinin fikrini sorma, lider ile empati kurmasını isteme ve lideri daha iyi anlamaları için etkinlik yapmadır. Öğrenciyi grubun dışına çıkarma ve nesneyi fırlatarak saldırgan tepki verme çok az başvurulan (iki defa) yöntemlerdir.

Öğrenciler iki dönemi kıyasladıklarında ilk dönem istenmeyen davranışlara hemen tepki vermeye çalıştıklarını, bu davranışlara çok odaklandıklarını, bu davranışlarla etkili baş edemediklerini, yanlış ve olumsuz yaklaşımları kullandıklarını belirtirken, ikinci dönem daha çok etkili ve olumlu baş etme yöntemlerini kullandıklarını, cesaret, yetkinlik ve kararlılığın bu davranışlarla baş etmede önemli olduğunu anladıklarını vurgulamışlardır.

Aşağıdaki alıntılarda öğrencilerin grup yönetimini sağlamak için başvurdukları çeşitli yöntemleri görmek mümkündür.

Öğrenciler kendi aralarında konuştuklarında hafif bir şekilde dokunma, göz teması kurma ya da sus işareti yapma, birisi konuşurken arkadaşın konuşuyor belki kendini kötü hissediyor olabilir şeklinde duygu yansıtma yaptığım oldu. Çok etkili oluyordu. konuşan kişiyle göz teması kurduğumu ve daha sonra kendi duygularımı ifade ettiğimi hatırlıyorum. Bunları da bazen içerik ve duygu yansıtma yaparak çözebiliyorum. (Ö7)

Bazen görmezden geliyorum. Mesela önem derecesine göre, istenmeyen davranışın derecesine göre. ...Bazen kuralları hatırlatıyordum. İlk başta grup kurallarını oluşturmak çok önemli. Birinci dönem istenmeyen davranış ortaya çıktığında onu hemen o anda çözmem gerekiyor, gruba odaklanmam bitiyor, ona odaklanıyordum. Zaman alıyordu. İkinci dönem görmezden gelmeyi sık kullandım. ...Mesela ben dili ile konuşuyorum bu yaptığımız davranış etkinliğimi bölmenize sebep oluyor, bundan dolayı kızdığımı söylediğimde, olumlu yönde gelişebiliyor. Bazen dokunduğum da oluyor. Bazen onu sürece katıyorum, bu konuda sen ne düşünüyorsun? diyorum katılıyor. Ona ismi ile hitap etmek, sence ne yapabiliriz? gibi sorular soruyorum. (Ö1)

Grup Rehberliği Uygulamalarında Etkili Olan Dersler

Grup rehberliği uygulamalarında etkili olan dersler konusunda öğrencilerin büyük çoğunluğu genelde dört yıl boyunca aldıkları tüm derslerin bu uygulamalarda etkili olduğunu belirtmekle birlikte özellikle bazı derslerin doğrudan etkileri üzerinde durmuşlardır. Üçüncü sınıfta aldıkları grup rehberliği etkinlikleri dersi becerilere ve sürecin işleyişine model olma ve üye olma deneyimi kazanmaları açısından birinci sırada gelirken, bunu geribildirim ve öneri almaya katkısı açısından uygulama (süpervizyon) dersleri ile öğrencilerin gelişimsel özellik ve ihtiyaçlarını anlama açısından gelişim psikolojisi dersi takip etmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu bu üç ders üzerinde dururken, yarısı grup yönetiminde istenmeyen davranışlarla baş etmeye etkisi açısından sınıf yönetimi dersine dikkati çekmişlerdir. Bu dersleri, üye olma deneyimi sağlama ve ısınma oyunlarını öğrenme konusunda grupla psikolojik danışma uygulamaları, öğrencilerin davranışlarını ve öğrenme stillerini anlama açısından öğrenme psikolojisi ve bazı ölçme araçlarını uygulama ve yorumlama şansı vermesi ile mesleki rehberlik dersi takip etmiştir.

Grup rehberliği uygulamalarında etkili olan dersler ve bu derslerin nasıl etkili olduğu öğrenciler tarafından şu şekilde dile getirilmiştir.

Grup rehberliği becerilerini kazanmak için çok az ders aldığımı söyleyebilirim. Ama en önemli 2 ders. Birisi 3. sınıfta Grup rehberliği, o çok önemliydi. O derste becerileri kazandık zaten. Mesela lider ne yapıyor. ...Özetleme nasıl yapılır, engelleme nasıl yapılır, kendinden bahsetsen nasıl olur? Çocuklar ısınma hareketi gibi bir şey istiyorlar. Bunu nerede öğrendim? Grup danışmasında. (Ö8)

3.sınıfta aldığımız grup rehberliğiyle ilgili ders vardı. Bir modeldi. Bunun çok olumlu yansımaları oldu. Liderin davranış biçimleri, üyelere verdiği geribildirim, içerik, duygu yansıtması ya da öğrenciyi nasıl dinlediği. Liderin kullandığı beceriler aynı zamanda danışanların katılımını sağlama, oturma düzeni mesela. ...Diğer derslerin yoğunlukla bilgilerinden yararlandım. Gelişim psikolojisi. ...Ya da öğrenme psikolojisinde geribildirim verme, pekiştirme bunları mesela grup çalışmalarında yaptığımı hatırlıyorum. ...Bir de sınıf yönetimiyle ilgili ders aldık bu bence iyi. Mesela onunla ilgili notlara dönüp baktığımda grupta çatışma durumları olduğunda şöyle bir göz gezdirdiğim oldu yani. (Ö7)

...Bu grup rehberliği çalışmalarında grupla psikolojik danışma derslerimiz vardı, orada da lideri gözlemedim. O da çok etkili oldu. Arkadaşlarımın deneyimlerini falan da paylaştık bu derste, grup rehberliği derslerinde o yüzden onlar tabi gelişimimiz açısından çok önemliydi. Grup içinde yaşadıklarımızı her açıdan tartıştığımız benim için çok faydalı oldu zaten süpervizyon dersleri olmasa yaptığım stajın bir anlamı olmaz. (Ö2)

TARTIŞMA, YORUM VE SONUÇ

Bu araştırma, PDR son sınıf öğrencilerinden okullarda uygulama dersi kapsamında grup rehberliği uygulamaları yapan beş öğrencinin her biri dört defa gözlenerek ve 10 öğrenci ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya daha fazla öğrencinin katılması araştırma sonucunda ortaya çıkan temaların ne kadar yaygın

olduğu ya da farklı temaların olup olmadığı konusunda fikir verebilirdi. Ayrıca bir öğrenci dört yerine daha fazla gözlenerek gözlenen kişinin davranışlarının daha çok sayısına ve çeşidine ulaşmak ve gözlemcinin varlığına alışmanın bir sonucu olarak doğal davranma eğilimini ortaya çıkarmak mümkün olabilirdi.

Ancak özellikle gözlem ve görüşme yaparak kaydetme ve CD'ye kaydedilen çalışmaları tekrar izleyerek tüm bu verileri yazılı hale getirme ve nitel veri analiz sürecinin hem zaman hem de araştırmacı emeği açısından yoğun olduğu düşünüldüğünde katılımcı sayısının neden sınırlı olduğu anlaşılabilir. Ayrıca bu araştırmada birden fazla nitel araştırma veri toplama yönetiminin kullanılması olan yöntem üçgenlemesi ve birden fazla araştırmacının kullanılması anlamına gelen araştırmacı üçgenlemesi (Denzin, 1994) yapılmıştır. Böylece, görüşme yapılan tüm öğrenciler gözlenmesi de bir danışman adayının farklı zamanlarda dört defa gözlenerek psikolojik danışmanlık becerileri ve grup yönetimi açısından gerçek ortamdaki davranışlarına ulaşılması ve sonrasında bu konu ve diğer araştırma sorularıyla ilgili görüşlerinin alınması yoluyla araştırma sorularının etraflıca yanıtlanması sağlanmıştır. Veri toplama ve analiz işlemlerinin iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmesi tek araştırmacıya özgü olabilen subjektif bakış açısının yanlılığını ortadan kaldırmaya yardım etmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre grup rehberliği etkinliği yürütülen ortamda etkinliğin yürütülmesini olumlu ve olumsuz olarak etkileyen fiziksel ortam ve kişilerle ilgili faktörler bulunmaktadır. Olumsuz olarak etkileyen etkenlerin olumlu etkileyenlerden (iki katı) daha çok vurgulandığını belirtmekte yarar vardır. Fiziksel ortamla ilgili bulgulardan uygun oturma düzeninin sağlandığı, sessiz ve öğrencilere aşına olan ortamların avantajlı olduğu ortaya çıkmıştır. Herkesin birbirini ve lideri rahatça görebilmeleri açısından daire ya da U şeklinde oturabilme, üyelerin etkinliklere konsantre olabilmeleri açısından sessiz ve tanıdık bir ortam olmasının grup çalışmasının yürütülmesi için gerekli fiziksel özellikler olduğu söylenebilir. Bu koşullar sağlandığında etkinlikler pürüzsüz ilerlemekte ve amacına ulaşmakta, zaman boşa geçmemektedir.

Okul personelinin çalışmaları önemsememesi ve danışman adaylarına karşı olumsuz tutumları, diğer öğrencilerin ve öğretmenin etkinlik yapılan ortama girerek etkinliği bölmesi ve psikolojik danışmanın meşgul olması nedeniyle model olamaması danışman adaylarının çalışmalarını olumsuz yönde etkilerken; sınıf öğretmeni, danışman ve yönetimin yardımcı olması, öğrencilerin hazır bulunuşluluğu ve istekliliği ve danışman adayının istekliliği ve becerilerde iyi olması olumlu yönde etkilemektedir. Bu bulguya dayanarak etkinlik yapılan fiziksel ortam yanında okuldaki personelin tutum ve davranışlarının, üye olarak etkinliğe katılan öğrencilerin isteklilik durumlarının ve danışman adayının becerileri iyi kullanmasının da etkinlik açısından önemli olduğu görülmektedir.

Grup rehberliği etkinliklerinin amacına ulaşmasında en çok danışman adayı ile ilgili etkenler üzerinde durulmuş bunu fiziksel ortam ve okul personeli ile ilgili etkenler izlemiştir. Etkinlikleri öğrencilerin ihtiyaç ve düzeylerine göre ayarlama, danışmanlık becerilerini etkin kullanma ve iyi hazırlık ve plan yapma sıklık sırasına göre danışman adayı ile ilgili en çok vurgulanan etkenler olmakla birlikte liderin istekliliği, bilgileri sentezlemesi, öğrencileri güdüleyebilme, süpervizyonda alınan geribildirimler, grup yönetiminde uygun müdahaleler ve oyunları kullanma üzerinde de durulmuştur.

Etkinliğin amacına ulaşmasında danışman adaylarının daha çok içsel ve müdahale edilebilecek faktörler üzerinde durmaları ve bu konudaki farkındalıklarının grup çalışmalarının istenen amaçlara ulaşmasını kolaylaştırabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin istekli olmaları ve hazır bulunmuşluğu, okul yönetiminin çalışmaları önemsemesi ve velilerin desteklemesi grup rehberliği çalışmalarının amacına ulaşmasına katkıda bulunurken öğrenciler arasındaki çatışmalar ve öğrencilerin başka etkinliklerle meşgul olmaları da olumsuz etkileyen etmenler içinde yer almaktadır.

Yukarıdaki bulgulara benzer biçimde Atıcı, Özyürek ve Çam (2005) da grup rehberliği etkinliğinin iyi geçmesinde danışman adayının iyi bir hazırlık yapmasının, becerileri etkili kullanmasının, istekli ve motivasyonunun yüksek olmasının, duygusal olarak rahat olmalarının, konunun öğrencilerin ilgisini çekmesinin ve sürecin ilgi çekici işlenmesinin etkili olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca öğrenciler psikolojik danışmanlık becerilerinin uygulamalar boyunca geliştiğini, güz döneminin başından ikinci görüşmenin yapıldığı ana kadar eğitsel, kişisel-sosyal ve mesleki rehberlik uygulamalarını yürütme konusundaki yetkinlik algılarında bir yükselme olduğunu vurgulamışlardır.

Benzer biçimde bu araştırmadaki danışman adaylarının büyük bir kısmı da ilk dönem ve başlarda danışmanlık becerilerini yeterli kullanamadıklarını (eksik, yetersiz, hatalı, uygun olmayan biçimde) ikinci dönem ve zamanla becerileri daha rahat, sık, yerinde ve zamanında ve doğal biçimde kullandıklarını ve becerilerde gelişim gösterdiklerini vurgulamışlardır. Nelson ve Jackson da (2003) psikolojik danışma uygulama öğrencilerinin uygulamalar sırasında bilgi ve kişisel başarıma duygusu kazandıklarını, grup çalışması ve rol oynama gibi yaşantısal öğrenmenin ve özellikle okulda ve üniversitedeki uygulamanın onları daha güçlü kıldığını, güveni artırdığını, öğrendiklerini uygulamaya yardım ettiğini vurgulamışlardır.

Danışman adaylarıyla yapılan bir araştırmada (Atıcı, Özyürek ve Çam, 2005) grup rehberliği etkinliklerini başarılı bir şekilde gerçekleştirme, etkinlik sırasında rahat olma, gruptaki öğrenciler, gözetmenler ve arkadaşlarından alınan olumlu geribildirimler ve bilgi alış veriş danışman adaylarının yetkin hissetmelerinde etkili olan başlıca kaynaklar arasındadır.

Portman da (2002) danışman adaylarının ilk uygulamalar sırasında mesleki anlamda bilgi ve beceri kazandıklarını ve kişisel farkındalık geliştirdiklerini, danışmanların çoğunun uygulama ve stajları sırasında üniversite profesörlerinden klinik süpervizyon aldıklarını ve bazılarının bunu yararlı bulduklarını ortaya koymuştur.

Yukarıdaki bulgularla tutarlı olarak bu araştırmadaki öğrenciler grup rehberliğini yürütürken kullanılan becerilerini değerlendirirken en çok sırasıyla öğretim elemanlarından, arkadaşlardan ve grup üyelerinden alınan geribildirimler üzerinde durmuşlar. Ayrıca grup rehberliği etkinlikleri dersinde öğrendikleri bilgi ve beceriler, grubu yönetebilme, danışmanlık becerilerini rahat biçimde kullanabilme ve birinci dönem ile ikinci dönemdeki performansını kıyaslamaya da gönderme yapmışlardır.

Öğrencilerin çoğunluğu danışmanlık becerileri açısından kendilerine 10 üzerinden altı, yedi ve sekiz gibi puanlar verip içerik ve duygu tepkisi, cesaretlendirme, etkin dinleme, kendini açma, yüzleştirme ve soru sorma becerilerini iyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Kendilerini yeterli görenler kaygının azalması, rahat ve yetkin hissetme, koşulsuz kabul, empati ve gizlilik gibi koşulları sağlama üzerinde de durmuşlardır. Bu

bulgu Howard, Inman ve Altman'ın (2006) danışman adaylarının danışma alanındaki yetkinlik duyguları ve etkili danışma yapabileceklerine olan inancı etkileyen yaşantıları mesleki gelişimleri açısından önemli gördükleri yönündeki bulgusu ile tutarlı görünmektedir. Gözlem bulgularına göre de psikolojik danışma becerilerini uygun biçimde kullanamadıkları zamanlar olsa da becerilerin etkili kullanımının etkisiz kullanımına göre daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Öğrenciler ilk dönem ve başlarda daha çok olumsuz, ikinci dönem ise ağırlıklı olarak olumlu duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Benzer bulgular Atıcı, Özyürek ve Çam (2005) tarafından yapılan çalışmada da elde edilmiştir. Portman (2002) da öğrenciliği devam ederken okul danışmanı olarak çalışmaya başlayan danışmanların işe erken başlamayla ilgili sinirlilik, korku ve bunalma gibi kişisel kaygılar yaşadıklarını belirlemişlerdir.

Peterson, Goodman, Keller ve McCauley (2004) psikolojik danışma öğrencilerinin ilk uygulamalarında zorluk yaşadıkları alanlardan birinin sınıf yönetimi olduğunu, hatta öğretmenlik deneyimi olanların bile bu zorluğu yaşadığını bulmuştur. Bu bulguyla paralel olarak bu araştırmadaki son sınıf öğrencileri de grup rehberliği etkinliklerini yaparken grup yönetimini zorlaştıran istenmeyen davranışlarla baş etmek zorunda olduklarını vurgulamışlardır. Gözlem ve görüşme bulguları çerçevesinde etkinlikler sırasında olan bazı istenmeyen davranışlarla genellikle olumlu ve yapıcı yollarla baş etmeye çalıştıkları, özellikle ikinci dönem daha etkili ve olumlu baş etme yöntemlerini kullandıkları söylenebilir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu genelde dört yıl boyunca aldıkları tüm derslerin grup rehberliği uygulamalarında etkili olduğunu belirtmekle birlikte, özellikle becerilere ve sürecin işleyişine model olması ve üye olma deneyimi kazanmaları açısından grup rehberliği etkinlikleri dersini, geribildirim ve öneri alma etkisiyle uygulama (süpervizyon) derslerini, öğrencilerin gelişimsel özellik ve ihtiyaçlarını anlama açısından gelişim psikolojisi dersini ön plana çıkarmışlardır. Bunun yanında sınıf yönetimi, grupla psikolojik danışma uygulamaları, öğrenme psikolojisi ve mesleki rehberlik dersinden de yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Bu araştırmanın sonuçları, grup rehberliği etkinliğinin yürütülmesini olumlu ya da olumsuz biçimde etkileyen faktörlerin okuldaki fiziksel ortam ve kişilerle ilgili olduğunu, etkinliklerin amacına ulaşmasında ise daha çok danışman adayının becerileri etkili kullanmasının ve iyi hazırlık yapmasının rol oynadığını ortaya koymuştur. Öğrencilerin uygulamaların başladığı birinci dönemin başından ikinci dönemin sonuna kadar psikolojik danışma becerilerini etkili kullanmada önemli bir gelişme sağladıkları, olumsuz duyguların yerini olumlu duygulara bıraktığı, grup yönetiminde karşılaşılan istenmeyen davranışlarla yapıcı yollarla baş ettikleri ve bu konuda da gelişim gösterdikleri ve daha çok grup rehberliği çalışmalarını yürütmeye yardımcı olacak bilgi ve becerileri kazandıkları grup rehberliği, grup danışması ve uygulama dersleri ile istenmeyen davranışlarla baş etmelerine yardım eden sınıf yönetimi ve öğrenci ihtiyaçlarını belirleme açısından gelişim psikolojisi derslerinden yararlandıkları diğer sonuçlar arasındadır.

Bu sonuçlar ışığında PDR öğrencilerinin okullardaki grup rehberliği uygulamalarından özellikle beceri gelişimi açısından oldukça yararlandıkları söylenebilir. Göreve başlamadan önce gerçek danışmanlardan oluşan küçük gruplarla bu uygulamalar konusunda psikolojik danışma becerileri ve grup yönetimi açısından

deneyim kazanmaları sınıf rehberliği gibi daha kalabalık gruplarla çalışma yapmalarını kolaylaştırabilir. Ayrıca becerileri kullanmayla ilgili yaşantılar ve bu konuda aldıkları geribildirimler sayesinde kendileriyle ilgili farkındalık ve içgörü geliştirip bundan grupla psikolojik danışma ve bireysel psikolojik danışma gibi çalışmalarda yararlanabilirler.

KAYNAKLAR

- Atıcı, M., Özyürek, R. ve Çam, S. (2005). Okul Danışmanlığı Uygulamalarının Yetkinlik Beklentisi Algıları ve Mesleki Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin Boylamsal Olarak İncelenmesi, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 24, 7-24
- Borders, L. D. ve Drury, S. M. (1992). Comprehensive school counseling programs: A review for policymakers and practitioners. *Journal of Counseling and Development*, 70, 487-498.
- Coker, K. ve Schrader, S. (2004). Conducting a school-based practicum: a collaborative model. *Professional School Counseling*, 7, 4, 263-267.
- Denzin, N. K. (1994). Triangulation, içinde T. Husen & T. N. Postlethwaite, *The International Encyclopedia of Education*, (2. Baskı), 2, Oxford: Pergamon.
- Gibson, R. L. ve Mitchell, M. H. (2003). *Introduction to Counseling and Guidance*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Howard, E. E., Inman, A. G. ve Altman, A. N. (2006). Critical incidents among novice counselor trainees. *Counselor Education and Supervision*, 46, 2, 88-102
- Nelson, K. W. ve Jackson, S. A. (2003). Professional counselor identity development: A qualitative study of hispanic student interns. *Counselor Education and Supervision*, 43, 1, 2-14.
- Peterson, J. S., Goodman, R., Keller, T. ve McCauley, A. (2004). Teachers and non-teachers as school counselors: Reflections on the internship experience. *Professional School Counseling*, 7, 4, 246-255.
- Portman, T. A. A. (2002). The opportunity was there! A qualitative study of early-entrant school counselors-General features. *Professional School Counseling*.
- Strauss, A. L. (1996). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge University Press.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. London: Sage Publications.
- Özgülven, İ. E. (1999). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özyürek, R., Çam, S. ve Atıcı, M. (2007). Psikolojik Danışman Eğitiminde Okullardaki Rehberlik Uygulamalarının Önerilen Özellikleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7, 1, 555-588.
- Wittmer, J. (2000). Developmental school guidance and counselling: its history and reconceptualization . in J. Wittmer (Ed.), *Managing your school counselling program: K-12 developmental strategies* (pp.2-13). Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.